

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Bakalářská práce

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

Logopedická péče v mateřských školách

Bakalářská práce

Autor: Pavla Blahoutová
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy
Vedoucí práce: Vladimíra Svobodová, Mgr
Oponent práce: Petra Bendová, PhDr, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Pavla Blahoutová

Studium: P18K0124

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Název bakalářské práce: **Logopedická péče v mateřských školách**

Název bakalářské práce AJ: Speech therapy in kindergartens

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem bakalářské práce je seznámit se s nejčastějšími vadami, se kterými se u dětí v předškolním věku setkáváme, a které se dají hravou formou ovlivnit. Je mnoho her na rozvoj slovní zásoby i prevenci řečových vad, které ve své práci budu uvádět přímo z praxe. Ve své bakalářské práci se budu snažit objasnit základní pojmy, podstatu a metody logopedické péče u dětí předškolního věku. Teoretická část se dále bude zaměřovat na důležitost aktivní logopedické péče v mateřských školách. Pro vypracování praktické části budu používat pozorování a testování dětí v mateřských školách v Hostinném v Podkrkonoší.

SINDELAR, Brigitte. *Předcházíme poruchám učení: soubor cvičení pro děti v předškolním roce a v první třídě*. Vydání šesté. Přeložil Věra POKORNÁ. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1082-5.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 2. vydání. Ilustroval Richard ŠMARDA. Brno: Edika, 2015. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 978-80-266-0658-1.

Garantující pracoviště: Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Vladimíra Svobodová

Oponent: PhDr. Petra Bendová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 31.5.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce Mgr. Vladimíry Svobodové samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 20.6.2021

Poděkování

Velice děkuji své vedoucí práce Mgr. Vladimíře Svobodové za vstřícnost, trpělivost a rady, které mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Dále bych ráda poděkovala mé rodině za jejich podporu a trpělivost.

Anotace: BLAHOUTOVÁ Pavla *Logopedická péče v mateřských školách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. 87 s. Bakalářská práce.

Cílem bakalářské práce je, seznámit se s nejčastějšími logopedickými vadami, se kterými se u dětí v předškolním věku setkáváme, a které se dají hravou formou ovlivnit. Na zodpovězení výzkumných otázek se budu snažit odpovědět pomocí dvou výzkumných technik, kterými jsou rozhovor a pozorování.

Ve své bakalářské práci se budu snažit objasnit základní pojmy, podstatu a metody logopedické péče u dětí předškolního věku. Teoretická část se zabývá vývojem řeči, úrovní řečového vývoje a poruch ve vývoji řeči. Dále se bude zaměřovat na důležitost aktivní logopedické péče v mateřských školách.

Cílem praktické části je poukázat na to, jak děti s podpůrnými opatřeními zaměstnávají pedagogické pracovníky mateřské školy a jaké nároky jsou na tyto děti kladeny. Je mnoho her na rozvoj slovní zásoby i prevenci řečových vad, které ve své práci budu uvádět přímo z praxe.

Klíčová slova: logopedie, podpůrná opatření, speciální vzdělávací potřeby.

Annotation: Blahoutová, Pavla. *Speech-Language Pathology Care in Kindergartens*. Bachelor's Thesis. Hradec Králové: University of Hradec Králové. Faculty of Education. 2021. (87 pp).

The aim of the bachelor's thesis is to get acquainted with the most common speech and language pathology defects that we encounter in preschool children and which can be influenced in a playful way. I shall try to answer research questions using two research techniques, interview and observation.

In my bachelor's thesis, I shall try to clarify the basic concepts, essence and methods of speech-language pathology care in preschool children. The theoretical part deals with the development of speech, levels of speech development and disorders in speech development. It will also focus on the importance of active speech and language therapy in kindergartens.

The practical part aims to highlight how children with support measures employ kindergarten teaching staff and what demands are placed on these children. There are many games for the development of vocabulary and the prevention of speech defects, which I shall present in my work directly from practical experience.

Keywords: speech language pathology, support measures, special educational needs.

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:

Podpis studenta:

Obsah

Úvod	1
1. Charakteristika předškolního věku	3
2. Logopedie jako vědní disciplína	5
3. Vývoj řeči.....	6
4. Řečové vady u dětí předškolního věku.....	10
4.1 Dyslálie narušení článkování řeči	10
4.2 Narušení plynulosti řeči	11
4.2.1 Koktavost – balbuties	11
4.2.2 Breptavost – tumultus sermonis.....	12
4.3 Narušení zvuku řeči – huhňavost, palatolalie	13
4.4 Opožděný vývoj řeči.....	15
5. Péče v oblasti školství	16
5.1 Speciálně pedagogické centrum (SPC)	16
5.2 Pedagogicko-psychologická poradna (PPP)	17
6. Logopedická péče v mateřské škole běžného typu.....	18
7. Charakteristika místa šetření	19
8. Výzkumná část	21
8.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky.....	21
8.2 Metodologie výzkumu.....	21
8.3 Technika sběru dat.....	22
8.4 Výzkumný vzorek	23
9. Analýza dat – případové studie	24
9.2 Kazuistika č.1	24
9.3 Kazuistika č. 2	28
9.4 Kazuistika č. 3	32
10. Jak logopedická péče těchto dětí ovlivňuje celkový chod třídy	35
10. Vyhodnocení výsledků výzkumného šetření.....	39
Závěr	42
Seznam použité literatury	43
Seznam příloh.....	46

Zkratky objevující se v textu

MŠ – Mateřská škola

SPC – speciálně pedagogické centrum

PPP - pedagogicko-psychologická-poradna

PO – podpůrná opatření

EEG – electroencephalogram

IVP – individuální vzdělávací plán

Úvod

*„Nemůžeme všechny děti všemu naučit,
ale můžeme všechny děti udělat šťastnými.“*

Doc.PhDr. Zdeněk Matějček

Téma bakalářské práce – logopedická péče v mateřských školách, jsem si vybrala proto, že pracuji v běžné třídě v rámci speciální mateřské školy, kde mám možnost logopedickou péči a následný rozvoj dětí s logopedickými problémy sledovat. Komunikace hraje pro děti v předškolním období jednu z nejdůležitějších dorozumívacích forem. Děti se pomocí komunikace dorozumívají, řeší konflikty a sdělují nám své pocity a přání. Pro rozvoj správné komunikace je zapotřebí mít správný řečový vzor. To platí i pro rozvoj řeči v MŠ, je zapotřebí aby pedagogičtí pracovníci byly pro dítě tím správným vzorem.

Učitel mateřské školy by měl dle Šmelové (2006) disponovat osobnostními vlastnostmi např. být trpělivý, odpovědný, flexibilní, dále mít předpoklady organizační, výchovně vzdělávací a též schopnost výchovně působit na svou osobu, a to nejen v pracovním, ale i soukromém procesu. V neposlední řadě mít rozvinuté kognitivní, psychomotorické a afektivní schopnosti a umět disponovat dovednostmi v oblasti tělesné, hudební a výtvarné aj. (Šmelová, 2006).

Kompetence učitele jsou z části přirozené schopnosti a z části dovednosti, které učitel získává nejen vzděláváním, ale i praxí. Je to něco, bez čeho učitel nemůže v žádném případě efektivně vykonávat svou profesi.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a empirickou. V první části teoretické práce je charakterizován předškolní věk. Předškolní období je pro dítě jedním z nejdůležitějších, z pasivního pozorovatele nám vyrůstá osobnost s vlastním názorem a postojem ke světu. Děti v tomto období jsou velmi bystré a hltají všechny informace, které k nim putují. V další části je popsána logopedie jako vědní disciplína a vývoj řeči. Největší oblast v teoretické části je věnována řečovým vadám dětí v předškolním období. Dále je zde popsána péče v oblasti školství a logopedická péče v předškolních zařízeních.

Empirická část začíná seznámením s místem šetření a výzkumným šetřením, ve kterém se snažím zjistit, jak děti s podpurným opatřením zaměstnávají pedagogické pracovníky

MŠ, dále zda se cítí být děti s PO v něčem omezovány a v neposlední řadě, jak MŠ zajišťuje podpůrná opatření. Pro výzkumné šetření jsem si vybrala metody pozorování, rozhovoru a případových studií. Případovými studii se empirická část zabývá nejvíce.

Cílem praktické části je poukázat na to, jak děti s podpůrnými opatřeními zaměstnávají pedagogické pracovníky mateřské školy a jaké nároky jsou na tyto děti kladeny. Je mnoho her na rozvoj slovní zásoby i prevenci řečových vad, které ve své práci budu uvádět přímo z praxe.

1. Charakteristika předškolního věku

Langmeier a Krejčířová (2006) uvádí, že se v širším pojetí o předškolním období hovoříme od narození až po vstup do školy. „*Předškolní období v užším slova smyslu je „věkem mateřské školy“, ale nebylo by správné chápat je pouze z tohoto hlediska – jednak mnoho dětí do školky nechodí, jednak rodinná výchova stále zůstává základem, na kterém mateřská škola dále účelně staví a napomáhá dalšímu rozvoji dítěte.*„ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s.87)

„*Fröbel, Montessoriová i Steiner se shodují v tom, že dětství není pouhým obdobím, v němž se děti připravují a cvičí pro život v dospělosti. Považují ho za fázi života, která je důležitá sama o sobě, i když platí, že čím bohatěji člověk dětství prožije, tím lépe je na vstup do dospělosti připraven.*“ (Bruceová, 1996, s.21) Bruceová dále cituje, že děti a rodiče by se měli učit navzájem od sebe, role dospělého by neměla být pouhým instruktorem připravující dítě na dospělost, ale spíš průvodcem. Na druhou stranu se Montessoriová přimlouvá za oddělené prostředí pro děti, tzv dětský svět, do něhož dospělý nemají vstupovat, do dětského světa by měl vstupovat pouze vzdělaný pedagog. Prostředí, kde dítě vyrůstá by proto mělo být připravené na život dítěte, harmonické, pozitivní a bezpečné. (Bruceová, 1996)

Matějček (2005) se také pozastavuje nad termínem předškolního období, přiklání se k tomu, aby se na předškolní období nepohlíželo, jako na období přechodné. Je důležité si uvědomit, že v tomto období je zde spojitost se školou méně, zatímco spojitost s pozdějším životem daleko více. Matějček (2005) dále uvádí, že dítě přijímá kulturní nároky své společnosti, právě proto v tomto období můžeme narazit na vývojové odchylky, které jsou ovlivněny prostředím, ve kterém děti vyrůstají. Pokud děti vyrůstají v nevyhovujících podmínkách, jsou zanedbávané, týrané, je pro ně pobyt v mateřské škole „záchranou“, místem, kde se učí základním společenských a hygienickým návykům, dostávají zde to, co se jim v rodině nedostává. To platí i pro děti, které jsou z různých kulturních a etnických skupin. Někteří rodiče se děti bojí dávat do mateřských škol, aby si dítě neublížilo, nebo se nesetkávalo s dětmi, ze sociálně slabších rodin, aby je učitelé nenutili jíst jídlo co dítě nejí, neučili je věci, co jejich rodiče nechtějí, aby je učili. Strach některých rodičů ubližuje dětem podobně, jako nezájem jiných rodičů. „*Dnešní dítě je totiž v předškolním věku daleko více ohroženo nedostatkem „přirozené“ dětské společnosti než těmi pomyslnými nebezpečími, před nimiž je zmínění rodiče teď chtěli ochránit. Dnešní věda říká, že dětská společnost je pro předškolní dítě vývojově*

mutná. A ptáte-li se psychologa, co může jiného poradit, než aby se rodiče nebáli pustit své děti mezi druhé děti. Opatrní můžeme být, ale omezovat své dítě vývojově, to bychom neměli.“ (Matějček, 2005, s.143)

U předškolních dětí můžeme hovořit o tom, že jejich motorický vývoj je neustálé zdokonalování, děti mají lepší pohybovou koordinaci, větší hbitost. Děti v předškolním období začínají být soběstačné, samostatně jí, převlékají se, jemná motorika se zdokonaluje, při hrách s pískem, drobným materiálem, a hlavně při kresbě. (Langmeier, Krejčířová, 2006) Děti kolem třetího věku nejčastěji kreslí hlavonožce, na obličejích jsou již většinou znázorněny oči. Poté přicházejí na řadu vlasy, pusa a nos, k tělu přibudou ruce, později i s prsty, to přichází zhruba kolem čtvrtého až pátého roku. V šesti letech by dítě mělo nakreslit postavu s přibývajícimi detaily. Je zde rozdíl při kresbě dívek a chlapců, dívky se zaměřují na detaily – oči, vlasy, ozdobené oblečení, kdežto kluci kreslí postavy, které mají velké ruce a nohy. (Matějček, 2005)

Kognitivní vývoj v předškolním období dostává také úplně jiný rozměr, inteligence dítěte se z úrovně předpojmové, symbolické dostává na úroveň názorového myšlení. Na toto téma uvádí J. Piaget nespočet pokusů. Přesto, že se jedná o veliký pokrok ve vývoji myšlení, tak se ještě nejedná o myšlení logické. (Langmeier, Krejčířová, 2006) Velké změny pocítujeme i u vnímání, kde se dítě daleko více zaměřuje na detaily. Už se nedívá na věc jako na celek, ale zajímají ho jednotlivé části. Velmi populární je lego, puzzle, skládačky.. Stejně je to u vnímání zrakového a sluchového. Ovšem u vnímání sluchového je to daleko komplikovanější a začínáme zde s rozkladem slov a určování hlásek většinou až v posledním roce před nástupem do školy. (Matějček, 2005)

2. Logopedie jako vědní disciplína

Logopedie patří do oboru speciální pedagogiky, slovo logopedie v překladu z řečtiny znamená logos – slovo, paidea – výchova. Logopedie se jako vědní obor začala formovat až v první polovině 20. století. I proto se neustále mění a vyvíjí, logopedie je zřejmě jediný obor speciální pedagogiky, ve kterém je takto různorodá situace. Logopedie je úzce spjata s obecnou pedagogikou, dále s dalšími obory psychologie-vývojová psychologie, patopsychologie, má vztah i k dalším oborům medicíny, kterými jsou – pediatrie, foniatrie, otorinolaryngologie, stomatologie, plastická chirurgie, ortodoncie, neurologie, neurochirurgie a psychiatrie, dále jazykovědní obory – fonetika a fonologie. Zakladatelem logopedie u nás byl Miloš Sovák, který společně s německým Beckerem považují logopedii za průřezovou disciplínu a kladou ji na průsečík mezi medicínou a pedagogikou. (Klenková, 2006) Hlavním úkolem logopedie je pedagogicky záměrné ošetřování i předcházení vad a poruch sledování. „*V jedné z prvních definic jsme označili logopedii jako „nauku o fyziologii a patologii dorozumivacího procesu, jakož i nauku o prevenci a nápravě výchovné péči o vadu a poruchy dorozumívání.“* (Sovák, 1978, s.27) Sám Sovák (1978) popisuje, jak pojem logopedie v průběhu let měnila svou definici.

Valenta a kol. (2014) uvádí, že se logopedie věnuje zákonitostem vzniku, eliminace a prevence narušené komunikační schopnosti. „*V centru zájmu logopedie jsou jedinci s narušenou komunikační schopností. Narušená komunikační schopnost je studována z hlediska terminologie, etiologie, klasifikace, symptomatologie, možností diagnostiky, terapie, prevence i prognózy.*“ (Valenta a kol., s.43) Mnohé komunikační poruchy významně ovlivňují kvalitu života, jedná se o tzv. bio-psycho-sociální problém. (Valenta, 2014)

Škodová a Jedlička (2003) uvádí, že logopedie patří mezi nejmladší, právě se emancipující vědní disciplíny speciální pedagogiky. Nejen v České republice, ale i v jiných zemích je obor logopedie stále velmi diskutabilní. „*Logopedie je tedy věda, která zkoumá narušení komunikační schopnosti člověka z hlediska jeho příčin, projevů, důsledků, možností diagnostiky, terapie, prevence prognózy. Klinickou logopedii lze potom chápat jako aplikovaný obor logopedie směrem do zdravotnické, medicínské oblasti.*“ (Škodová, Jedlička, 2014, s.22)

3. Vývoj řeči

Vývoj řeči je složitý proces, který ovlivňují mnohé vnitřní i vnější faktory. Vnitřní faktory vyplývají ze stavu organismu a schopností dítěte. Vnější faktory vycházejí z prostředí, ve kterém dítě žije. Z vnitřních faktorů jsou nejdůležitější vrozené předpoklady, zdravý vývoj dýchacích analyzátorů – sluchového a zrakového, řečově-motorických zón v mozku, mluvních orgánů, celkový duševní a fyzický vývoj a vývoj intelektu. Z vnějších faktorů je důležitý celkový vliv prostředí a výchovy. (Lechta, 2002)

Škodová a Jedlička (2003) rozdělují vývoj řeči do dvou skupin – fylogenetický a ontogenetický vývoj.

Ve **fylogenetickém vývoji** bylo prvním důležitým momentem období, kdy lidop opustil koruny stromů a začal se pohybovat a hledat potravu na zemi. Druhým důležitým obdobím, asi 2 miliony let zpět bylo, když náš prapředek začal používat první nástroj, jako zbraň. Asi před osmi sty tisíci lety je zaznamenána částečná socializace, kdy se nutnost komunikace sdružuje do tlupy a nepřetrvává jen individuálně. Z kosterních nálezů člověka neandrtálského lze usuzovat již určitou míru artikulace.

V **ontogenetickém vývoji**, tedy vývoji jedince začínáme u období novorozeneckého, jedná se kojenecký křik, to je první zvukový projev. Křikem novorozenec reaguje na změnu prostředí, bezprostředně po narození, poté na pocity hladu, chladu.

Kutálková (2011) uvádí devět okamžiků ve vývoji řeči.

1. Prenatální vývoj – Kutálková zde uvádí, že již daleko před narozením slyší dítě tlukot matčina srdce, okolní zvuky a melodie.
2. Období křiku – dítě po narození nejenom pláče, ale některé si mohou i kýchnout, čímž se uvedou plíce do funkce.
3. Žvatláni pudové – jedná se o náhodné nastavení mluvidel současně s nastavením hlasu, nejčastěji se jedná o hlásky P, B, M, T, D, H. Zajímavé je, že do půl roku žvatlají i děti od narození hluché.
4. Žvatláni napodobivé – V tomto období již dítě začíná řeči rozumět a napodobuje jednotlivé slabiky. Dítěti se zdokonaluje vnímání a schopnost používat svaly obličeje.
5. První slovo – obvykle se objeví ve chvíli, kdy začíná dítě chodit. V tomto období si již dítě je schopné spojit situaci se slovem, nebo zvukem.

6. První věta – kombinace jednoduchých slov a přírodních zvuků.
7. Slovní zásoba – Začíná se postupně rozšiřovat o pasivní slovní zásobu.
8. Období otázek – velmi důležité období ve vývoji řeči dítěte, přichází kolem třetího až čtvrtého roku. Dítě si v tomto období zkouší sociální funkci řeči.
9. Vývoj výslovnosti – sleduje se zhruba od tří let, u dětí, kterým je dobře rozumět až po čtvrtém roku.

Jazykové roviny v ontogenezi řeči

Morfologicko-syntaktická rovina

Tato rovina verbálních projevů odráží poměrně přesně celkovou úroveň duševního vývoje dítěte. Tuto gramatickou rovinu můžeme začít zkoumat až kolem prvního roku života, kdy začíná vlastní vývoj řeči. První slova, která začíná dítě používat plní funkci prvních vět. První slova jsou neohebná, vznikají opakováním slabik – bába, máma, táta. Projevy pomocí izolovaných slov trvají do dvou let. Z hlediska morfologie dítě začíná používat nejdříve podstatná jména, později slovesa, v období mezi druhým a třetím rokem začíná stále více používat i přídavná jména, postupně i osobní zájmena. Po čtvrtém roce života začíná obvykle používat všechny slovní druhy. Mezi druhým a třetím rokem začíná dítě skloňovat, mezi třetím a čtvrtým rokem začíná tvořit souvětí.

Lexikálně-sémantická rovina

Lexikálně-sémantická rovina se zabývá slovní zásobou, jak aktivní, tak pasivní. Výzkumná šetření slovní zásoby jsou složitá, jelikož se mnohá šetření ve výsledcích rozcházejí. Ve vývoji dítěte rozlišujeme první a druhý věk otázek. V období okolo jednoho a půl roku jsou to otázky typu – Co to je? Kdo to je? V období okolo třetího roku jsou to otázky – Proč? Kdy?

Foneticko-fonologická rovina

Této rovině věnovali mnozí odborníci největší pozornost, jedná se o období přechodu z pudového žvatlání na žvatlání napodobující v období 6. – 9. měsíce života dítěte. „Z pohledu logopeda je důležité znát v ontogenezi řeči pořadí fixace jednotlivých hlásek, neboť podle tohoto pořadí se postupuje při korekci výslovnosti.“ (Klenková, 2006, s.40) Dítě vytváří nejdříve samohlásky, potom retné souhlásky závěrové – *p, b, m, t, d, n, t', d', ň, k, g*, poté úžinové souhlásky jednoduché – *f, v, j, h, ch, s, z, š, ž* a nakonec polozávěrové

a úžinové se zvláštním způsobem tvoření - c, č, l, r, ř. Nejpozději zvládnou děti fonémy, které jsou charakteristickým znakem mateřského jazyka.

Pragmatická rovina

Do popředí vystupují sociální a psychologické aspekty komunikace, již dvou až tříleté dítě dokáže pochopit roli komunikačního partnera a reagovat v ní podle konkrétní situace. Po třetím roce je u dítěte patrná snaha komunikovat, navazovat a udržovat krátký rozhovor s dospělými ve svém okolí. Ve čtyřech letech dokáže komunikovat přiměřeně dané situaci. Chování dítěte je možné regulovat řečí a dítě samotné používá k regulaci dění ve svém okolí. (Klenková, 2006)

Bitešniková (2012) uvádí, že za klíčové období je považováno období do šestého roku života, do třetího až čtvrtého můžeme sledovat nejrychlejší tempo.

„Charakter vývoje řeči ovlivňují především následující faktory:

- *stav centrální nervové soustavy;*
- *úroveň intelektových schopností;*
- *úroveň motorických schopností;*
- *úroveň sluchové percepce;*
- *úroveň zrakové percepce;*
- *vrozená míra nadání pro řeč a jazyk;*
- *vlivy sociálního prostředí.“* (Bitešniková, 2012, s.21)

Řeč je úzce spjata s myšlením, bez myšlení by řeč nebyla a naopak. Řeč a myšlení probíhají ve dvou liniích, které se kolem druhého roku protnou a díky tomu se řeč stává intelektuální a myšlení pomocí řeči verbální. (Bitešniková, 2012)

Základní anatomicko-fyziologické podmínky pro vývoj řeči

Podmínky, které budou vyjmenovány níže, by děti měli ovládat kolem pátého roku života.

Dýchání – pro rozvoj řeči je velmi důležité hluboké dýchání nosem. Klidová poloha jazyka při dýchání by měla být dodržena – zuby u sebe, jazyk se celou horní plochou dotýká horního patra, špička jazyka je za dolními zuby. Děti by se měli naučit šetřit s dechem, aby jim dech nedocházel uprostřed slova, či verše.

Tvorba hlasu – hlasová hygiena, používání přiměřené hlasitosti, schopnost regulovat sílu hlasu, šepot, křik. Tvrdý a měkký hlasový začátek.

Artikulace – velikost a pohyblivost jazyka, obratný jazyk je pro správnou komunikaci velmi důležitý, pohyblivost nám může omezit podjazyková uzdička, která pohyby jazyka blokuje. V některých případech může artikulaci ovlivnit i tvar zubů. Správný tonus orofaciálního svalového systému, neboli svaly v obličeji musí mít správné napětí. Vznikají problémy při zvětšených nosních mandlích, nebo opakovaných rýmách, kdy dítě dýchá pusou, poté svalstvo ochabuje.

Smyslové vnímání – sluch – důležitá je zde péče o zvukovod, který může být ucpan mazovou zátkou. Sledování adenoidní vegetace, neboli nosní mandle, zvětšení nám může podstatně snížit kvalitu sluchu. Regulovat by se měla hlasitost zvukových podnětů, dlouhodobá vysoká frekvence zvuků nám může sluch poškodit. Od raného dětství se postupně rozvíjí sluchové vnímání, pomocí různých her a činností a jde o jednu ze základních podmínek správného vývoje řeči.

Zrak – je nutný pro řeč. Mimika, gesta a postoje nám tvoří neverbální informace. Koordinace očních pohybů nám, zase ovlivňuje plynulé čtení. (Kutálková, 2011)

4. Řečové vady u dětí předškolního věku

4.1 Dyslálie narušení článkování řeči

„Dyslalie v nejširším slova smyslu spočívá v neschopnosti, nebo poruše používání zvukových vzorů řeči v prosu komunikace podle řečových zvyklostí a norem příslušného jazyka.“ (Lechta, 2003, s.170)

Škodová (2003) uvádí mezi nejčastější příčiny dědičnost, vliv prostředí, poruchu sluchového a zrakového vnímání, poškození dostředivých a odstředivých drah, poškození centrální části, anatomické úchyly mluvidel. Existuje úzká souvislost mezi motorickým vývojem dítěte a výslovností, jež vyžaduje přesnou koordinaci pohybu mluvidel. Vadu výslovnosti mohou způsobit anatomické úchyly mluvidel. Nelze podceňovat přirostlou jazykovou uzdičku mezi horním rtem a dásní nad horními řezáky, nepříjemné zásahy do dutiny ústní, jako je například vadný skus, obrny jazyka. Dyslalii rozlišujeme hláskovou (má obvykle jednu ze tří forem) – týká se izolovaných hlásek, slabikovou – dochází k disimilaci, slovní – dítě vynechává slabiky ve slově, nebo je přesmykuje.

Hlásková dyslálie

- Mogilalie – dítě některou hlásku vůbec netvoří, proto ji v řeči vynechává (dobrý – dobý)
- Paralalie – dítě hlásku, kterou neumí vyslovit, zaměňuje za jinou (dobrý – doblý)
- Dítě hlásku vyslovuje, ale chybně, na jiném artikulačním okrsku, takový způsob tvoření označujeme řeckým názvem a příponou – izmus.
  - Vadné tvoření hlásky *l* – lambdacizmus
  - Vadné tvoření hlásky *r* – rotacizmus
  - Vadné tvoření hlásky *ř* – rotacizmus bohemicus
  - Vadné tvoření sykavek – sigmatizmus

Podle místa poškození rozlišujeme dyslalii

- Akustickou – odchylná výslovnost při vadách a poruchách sluchu
- Centrální – vadná výslovnost při poruchách CNS
- Dentální – vadná výslovnost při anomálii zubů
- Labiální – vadná výslovnost při defektu rtů
- Palatální – vadná výslovnost při anomálii patra
- Linguální – vadná výslovnost při anomáliích jazyka

4.2 Narušení plynulosti řeči

4.2.1 Koktavost – balbuties

Koktavost patří k nejtěžším druhům narušené komunikační schopnosti. Koktavost pokládáme za syndrom komplexního narušení koordinace orgánů, účastnících se na mluvení, který se nejnápadněji projevuje charakteristickým nedobrovolným tonickým, nebo klonickým přerušováním plynulosti procesu mluvení. Koktavost třídíme dle doby vzniku, začíná obvykle mezi třetím a sedmým rokem věku. Podle verbálního projevu rozlišujeme tonickou – tlačení první hlásky, klonickou – opakování hlásky způsobené otvíráním a zavíráním hlasové štěrbině, tonoklonickou a klonotonickou. (Lechta 2002)

Podle geneze může jít o fyziologické těžkosti v řeči, o kombinaci s breptavostí, dysartrickou koktavost při organickém poškození mozku, dysfatickou koktavost při centrálním mozkovém poškození, hysterickou, nebo traumatickou koktavost.

Za primární poruchu je považován stav, kdy si dítě v předškolním věku ještě neuvědomuje své řečové problémy. Sekundární porucha vzniká na základě uvědomění si vlastních řečových projevů, v důsledku toho se u dětí rozvíjí

- **Dysprozódie** – řeč je monotónní, někdy má zrychlené a kolísavé tempo.
- **Embolofázie** – v řeči jsou různé vsuvky – hlásky, slabiky, slova(hm, no, že, ano), jimiž si balbutik pomáhá překonat křeč mluvidel jako maskovací manévr.
- **Partafrázie** – pomáhají při snaze vyhnout se slovům, jež začínají hláskami pro dítě problémovými, většinou se jedná o explozivní – b, p, k ,g a hledá synonymní výrazy. Tento příznak se nepříznivě projeví i v obsahu řeči.

Příznaky koktavosti jsou způsobeny komplexním narušením koordinace orgánu, které se účastní procesu mluvení. Dýchání je povrchní, přerývané, nepravidelné, je narušeno i v klidu bez mluvení. Fonace je narušena křečemi hlasivek, které způsobují tvrdý hlasový začátek, jež je nepříjemný zvukově, ale škodí hlavně hlasivkám, může je poškodit. Průběh artikulace je narušený obvykle na začátku vět tonickou formou – tlačení, napínání první hlásky a klonickou – trhané opakování hlásek, slabik, anebo jde o smíšenou formu. Koktavost vyžaduje komplexní léčbu, je nutné komplexní vyšetření logopedické, psychologické i lékařské. Logopedická péče probíhá v logopedických ambulancích speciálních MŠ, foniatrických a psychiatrických vyšetření. Důležité je se zaměřit na terapii v raném věku. (Škodová, Jedlička 2003)

4.2.2 Breptavost – tumultus sermonis

Breptavost je porucha plynulosti řeči, která je charakteristická extrémně zrychleným tempem řeči. Řeč se stává často nesrozumitelnou, dítě tzv polyká slabika, části slov. Breptavost má organický původ je viditelný nález na EEG.

Nejčastější příznaky breptavosti

- Zrychlení tempa je tím větší, čím více slabik obsahuje slovo a čím více slov obsahuje věta. Proto je nejnápadnější v dlouhých slovech a větách, méně nápadná v krátkých slovech
- Opakování a vynechávání slabik
- Porušená artikulace – rychlé tempo řeči
- Poruchy dýchání – poruchy dýchacího rytmu, časté vdechy při řeči
- Poruchy hlasu – breptavý nemá narušeny řečové orgány, často mají zastřený, hrdelní, nedostatečně výrazný hlas
- Zvláštnosti chování a psychické projevy – celkový zjev a chování působí dojmem, že jde o povrchní impulzivní, nepořádné jedince.
- Narušené neverbální chování – motorická nejistota v gestikulaci, při komunikaci ztrácejí rychle sebeovládání, motorická stabilita v chůzi.

(Škodová, Jedlička, 2003)

4.3 Narušení zvuku řeči – huhňavost, palatolalie

K poruchám narušení zvuku řeči řadíme především huhňavost a palatolalii, jsou typické změnou rezonance. Při mluvené řeči se artikulace zúčastňuje do určité míry rezonance v nosohltanové a nosní dutině, tato rezonance závisí na činnosti patrohrtanového závěru. Nejsilnější závěr bývá při samohláskách **i,u**, menší při **e,o**, nejslabší při **a**. Ze souhlásek je nejsilnější patrohrtanový závěr při **sykavkách, závěrových souhláskách a souhlásce r**. Při hláskách **m, n, ň** je patrohrtanový závěr otevřený, hlas proniká přímo do nosních dutin, souhlásky nazýváme nosovky.

Rozdělujeme dva druhy huhňavosti

- **Huhňavost zavřená** – Příčinou huhňavosti zavřené mohou být organické změny v dutině nosní – polypy vrozené anatomické změny, při rýmě, u dětí bývá příčinou zbytnělá nosní mandle.

Kromě huhňavosti může mít dítě problémy s dýcháním, které je omezené a působí na celkový zdravotní stav. Děti dýchají ústy, povrchově, což má nepříznivý vliv na vývoj hrudníku. Na nedostatečný přívod kyslíku reaguje nervový systém a srdce, dítě je unavené a podrážděné, má to celkový vliv na duševní výkonnost a tělesnou zdatnost dítěte.

Jedná se o patologicky sníženou nosovost, při které nosovky **m, n, ň** a hláskové skupiny **nk, ng**, ztrácí svou nosovou zvučnost a podobají se souhláskám **b, d, d'**.

- **Huhňavost otevřená** – Příčinou mohou být funkční poruchy nebo organické změny patrohltanového závěru, nejčastěji rozštěpy patra, obrny měkkého patra, zkrácení měkkého patra, úrazy, proděravění měkkého patra. Jedná se o patologicky zvýšenou nosní rezonanci, při které jsou změněny všechny hlásky kromě nosovek, hlavně však samohlásky **i, u, a** ze souhlásek sykavky a závěrové hlásky. (Skodová, Jedlička, 2003)

„Palatolalie je vývojová vada řeči, která vzniká na základě rozštěpu patra. Poškozením embrya ve 4. až 9. týdnu těhotenství v místech, kde vznikají alveolární výběžky a patro, vzniká rozštěp. Příčinou může být dědičnost, nejrůznější škodliviny (chemické látky, léky, drogy), rentgenové a jiné záření, nedostatečná výživa matky, infekční onemocnění v těhotenství.“ (Klenková, 2006, s.24)

Mezi charakteristické rysy palatolalie řadíme – otevřenou huhňavost, neboť rozštěpem je spojený prostor dutiny nosní a ústní, dále porušená výslovnost – artikulační místa jsou

posunuta dozadu za rozštěp, řeč je nesrozumitelná, poruchy mimiky, kdy při snaze zabránit úniku vzduchu do nosu vznikají souhyby, časté jsou též poruchy sluchu.

Děti vyžadují komplexní péči, nutná je spolupráce v oblasti plastické chirurgie a stomatologie s následnou logopedickou péčí. Spolupracovat musí rodina i škola. (Klenková, 2006)

4.4 Opožděný vývoj řeči

Příčiny opožděného vývoje řeči

- Biologické – dědičnost, opožděné vyzrání CNS
- Sociální – patologie výchovného prostředí, změny mozkového biochemismu

„Opožděný vývoj řeči může být symptomem jiných onemocnění nebo postižení: tvoří součást klinického obrazu mentální retardace, dětské mozkové obrny, vad a poruch sluchu, vad a poruch zraku a někdy je přítomen i u tělesného postižení. Lechta (1991, 2002) označuje poruchy řeči, které se vyskytují u různých druhů postižení, jako symptomatické poruchy řeči.“ (Škodová, Jedlička, 2003, s.92)

Symptomy z hlediska průběhu vývoje řeči

- Opožděný vývoj řeči prostý – příčinou může být dědičnost, nedozrání CNS, lehká porucha sluchu, či negativní výchovné vlivy.
- Omezený vývoj řeči – při mentálním postižení, poruchách sluchu, porucha je nejvíce patrná v obsahové stránce řeči. Při mentální retardaci doprovází opožděný vývoj řeči také opoždění jemné a hrubé motoriky.
- Přerušovaný vývoj řeči – po úrazech, nádorových onemocnění mozku, těžkých psychických traumatech, může dojít k přerušování řečového vývoje.
- Scestný, odchýlný vývoj řeči – odchylka pouze u některých rovin řečového vývoje.

Pro diagnostikování opožděného vývoje řeči je nutné vyšetřit sluch, intelekt a také zrak, neboť při oslabení, či ztrátě sluchu přebírá zrak hlavní roli při vnímání. Dále je zapotřebí vyšetření jemné a hrubé motoriky. (Škodová, Jedlička, 2003)

Kutálková (2006) uvádí jako hlavní příčiny, také sociální prostředí a dědičnost. Pokud se jedná až o extrémní nedostatek mluvního kontaktu, může se vývoj řeči narušit natolik, že už se nedá zachránit. Kutálková dále uvádí, že se nevyplácí čekat až do třetího roku věku, pokud rodič, či zákonný zástupce vidí nějaký vývojový problém, měl by se obrátit na lékaře.

5. Péče v oblasti školství

Na úvod by bylo dobré poznamenat, že psychologické poradenství nefunguje jako samostatný vědní obor, ale pracovníci komunikují a konzultují jednotlivé případy s dalšími lékaři, speciálními pedagogy a především s rodinou. Nejdůležitější je ke každému případu přistupovat individuálně, poskytnout mu dostatek času a nepracovat „strojově“. Matějček (1991) uvádí, jaká by měla být osobnost poradenského psychologa. Především by pracovník měl mít zájem o své pacienty(klienty), měl by být vzdělaný, mít všeobecný rozhled. Poradenský psycholog by měl vystupovat sebejistě, ale ne arogantně, měl by umět naslouchat a být empatický, ale na druhou stranu by si měl udržet zdravý odstup. Poradenský psycholog musí brát svoji profesi, jako poslání, ne zřídka se stává, že tzv vyhoří.

O vyšetření u poradenské služby žádají rodiče, pěstouni, škola, dětský domov, v některých případech i soud. Začíná se vyšetřením, které spočívá v tom, že poradenský pracovník zjišťuje informace o svém pacientovi. Hlavním cílem by mělo být porozumět dítěti, získat si jeho důvěru, porozumět jeho osobnosti, jeho vztah k sociálnímu okolí. Již samotná žádost o vyšetření pracovníkovi poradenského zařízení napoví, na co se připravit, proč, kdo a kdy žádost podal. Poradenský pracovník musí být připraven na rodiče, kteří přicházejí s postojem: „My nevíme proč tu jsme? Poslala nás sem učitelka. Dítě je normální.“ Psychologické poradenství je tu proto aby působilo na ty, kteří vychovávají, nevychovává děti přímo. (Matějček, 1991)

5.1 Speciálně pedagogické centrum (SPC)

SPC vznikala při speciálních školách od roku 1991 na základě legislativní úpravy o speciálních školách a speciálních mateřských školách.

Mezi hlavní úkoly SPC patří:

- speciálně pedagogická diagnostika,
- logopedická péče zaměřená na rozvíjení komunikačních dovedností,
- speciální výchova zaměřená na rozvoj osobnosti,
- příprava dítěte na vstup do školy a školní vyučování,
- doporučení a pomoc při výběru vhodného školního zařízení,
- spolupráce s rodinou a poradenské služby,

- speciálně pedagogická péče o zdravé děti postižených rodičů ve spolupráci se školským poradenským zařízením a sociální pracovníci,
- posouzení vhodnosti integrace a jejího způsobu týmové spolupráce,
- metodická a odborná pomoc pedagogům běžné školy, které mají ve třídě integrováno dítě s postižením – konzultace, návštěvy, hospitace pracovníka SPC, nebo naopak návštěva pedagoga příslušné školy v SPC,
- informace o vhodných konzultačních pomůckách a materiálech,
- koordinace spolupráce SPC, školy a rodiny.

(Vyhláška č. 72/2005 Sb. v platném znění, online, nestr.)

5.2 Pedagogicko-psychologická poradna (PPP)

PPP zajišťuje psychologickou a speciálně pedagogickou diagnostiku. Poradenští psychologové spolupracují se specialisty lékařských i nelékařských oborů, zajišťují psychologickou diagnostiku. Podílí se na zařazování dětí do základních speciálních škol, škol praktických, poskytují poradenskou službu, dále také posuzuje žáky se SVP a žáky mimořádně nadané a následně jim nastavuje podpůrná opatření a zpracovává pro ně doporučení a zprávu. (Kendíková & Vosmik, 2013)

Škodová a Jedlička (2003) považuje k základním trendům našeho školství současné integrované vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, které vyžaduje odpovídající a vstřícný přístup ředitelů i pedagogických pracovníků všech typů škol. Ředitel mateřské školy, kde je, nebo má být integrován žák se zdravotním postižením, musí mít diagnostiku integrovaného žáka, kterou zpracuje SPC případně PPP na základě vlastního odborného vyšetření.

6. Logopedická péče v mateřské škole běžného typu

Logopedická péče v běžných třídách mateřských škol je v oblasti logopedicko-preventivní. Optimální by bylo, kdyby v každé třídě byla alespoň jedna logopedická asistentka, v opačném případě je rozvoj o správný vývoj dětské řeči úkolem pouze učitelek, prostupovat by tak měl všemi činnostmi v mateřské škole. Škodová a Jedlička (2003) uvádí, že cílem komplexní logopedické péče by mělo být, upravit řeč tak, aby dítě mohlo bez větších obtíží zahájit povinnou školní docházku.

Logopedická péče v mateřské škole běžného typu je upravena metodickým pokynem č. 21 224/98-24, který podává výklad k organizačnímu zabezpečení logopedické péče v resortu MŠMT. Tento pokyn nám mimo jiné uvádí, že je logopedická péče vysoce specializovaná činnost v oblasti speciální pedagogiky, je poskytována dětem s vadami řeči, i sluchu a je zahájena od okamžiku zjištění vady. (online MŠMT)

Bendová (2011) poukazuje na důležitost spolupráce s rodiči, u mladších dětí je potřeba, aby u logopedických intervencí byl rodič přítomen, sledoval průběh a dbal pokynů logopedického pracovníka. Rodič by měl být i prostředníkem mezi logopedickým pracovníkem a pedagogy. „*V resortu ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR je logopedická intervence zajišťována speciálně pedagogickými centry pro žáky s vadami řeči.*“ (Bendová, 2011, s.21)

Vyhláška č. 14/2005 Sb. O předškolním vzdělávání, ve znění vyhlášky č. 43/2006 Sb. vymezuje:

Podrobnosti o podmínkách provozu mateřské školy, podrobnosti o organizaci mateřské školy, počty přijatých dětí ve třídách, stravování dětí, péče o zdraví a bezpečnost dětí, úplatu za předškolní vzdělávání.

(online, zákony pro lidi)

7. Charakteristika místa šetření

Pracuji jako učitelka v běžné třídě v mateřské škole.

Logopedickou péči v naší mateřské škole zajišťuje ředitelka školy. Mateřská škola má kapacitu 56 dětí a na školní rok 2020/2021 je zapsáno 54 dětí. V mateřské škole je jedna běžná třída, ve které je zapsáno 26 dětí a dvě třídy speciální po 14 dětech.

Školní vzdělávací program: " Školka pro všechny" vychovává děti ke svobodě rozhodování v rámci stanovených pravidel.

Mateřská škola umožňuje setkávání dětí z běžné třídy a dětí s postižením. Učí se žít vedle sebe se svými přednostmi i nedostatky, nejen v rámci třídy, ale i v rámci školy. Tímto způsobem dochází k aplikaci prvků integrace.

Dětem je poskytována všestranná pedagogická, speciálně pedagogická, logopedická, sociální a poradenská péče. Péči zajišťují pedagogové, speciální pedagogové, školní logoped a asistentky pedagoga.

Naše mateřská škola je zařazena do sítě škol podporujících zdraví. Certifikát, opravňující školu používat tento název, pravidelně každé tři roky na základě výsledků, obhajujeme ve Státním zdravotním ústavu v Praze.

Naše škola nabízí nejrůznější aktivity, jako je keramika, plavání, lyžařská školička, environmentální výchova, pro předškolní děti práci v edukativně stimulačních skupinkách s cílem rozvoje schopností a dovedností budoucích prvňáčků, využívají se alternativní metody.

Několikrát do roka pořádáme netradiční akce pro děti, kterých se účastní děti z celé MŠ, jedná se např. o Cestu za pirátským pokladem, cestu za drakem, Karneval, Putování za Sněhovou královnou, Den dětí, Pasování školáků, nebo velmi atraktivní Čarodějnice. Dále naše mateřská škola pořádá akce, kterých se účastní i rodiče, kterými je Zahradní slavnost, Zpívání v kostele před Vánoci, Vánoční besídka, Výprava za Krakonošem a jiné.

Spolupracujeme s SPC a PPP. Pro rodiče budoucích školáků pořádáme besedy s psycholožkami z poradenských zařízení. Dále spolupracujeme se ZŠ a ZŠ Sluneční, se skauty, dobrovolnými hasiči, dětským domem dětí a mládeže, odborným učilištěm, městským úřadem a neposlední řadě se ZUŠ. Tvoříme projekty, které jsou na základě Strategie rozvoje kraje a Programu rozvoje kraje Královéhradeckého kraje podporovány formou dotací poskytnutých z rozpočtu Královéhradeckého kraje.

Provoz školy je od 6:30 do 16:30 hodin. Děti se scházejí od 6:30 do 7:00 hodin v jedné třídě, poté se rozcházejí do jednotlivých tříd. Poté probíhá volná hra dětí. V 8:30 jdou děti na svačinu, po které následuje řízená činnost. V 9:30 – 10:00 hodin děti odcházejí ven a na oběd se vrací v 11:15. Děti, které odcházejí po obědě si rodiče vyzvedávají ve 12:00. Ve 14:15 mají děti odpolední svačinu, poté probíhá volná hra a individuální činnosti dětí, během kterých se děti rozcházejí domů. V 15:30 se děti rozcházejí ze svých kmenových tříd.

Obědy se dováží ze školní jídelny vývařovny gymnázia, v mateřské škole se připravují svačiny a přesnídávky, kterými doplňujeme plnění spotřebního koše. (online, ms)

8. Výzkumná část

8.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem praktické části je poukázat na to, jak děti s podpůrnými opatřeními zaměstnávají pedagogické pracovníky mateřské školy a jaké nároky jsou na tyto děti kladeny. Je mnoho her na rozvoj slovní zásoby i prevenci řečových vad, které ve své práci budu uvádět přímo z praxe.

Výzkumné otázky:

1. Jak děti s podpůrnými opatřeními zaměstnávají pedagogické pracovníky MŠ?
2. Cítí se být tyto děti s podpůrným opatřením v něčem omezovány?
3. Jak mateřská škola zajišťuje podpůrná opatření?

8.2 Metodologie výzkumu

Výzkumné šetření probíhalo pomocí tří metod, pozorováním, strukturovaným rozhovorem a případovými studii.

Při pozorování musíme dbát na určité zásady a pozorovat stejné jevy u všech respondentů, aby byl tento výzkum podložen reálnými daty. (Gavora, 2008)

Další metodou pro získání dat a informací jsem získala pomocí nestrukturovaných rozhovorů. Gavora (2008) uvádí, že jako nejpřirozenější způsob rozhovoru, je tzv. narativní analýza. Výzkumník při narativní analýze věnuje svou pozornost tomu, co se říká (obsahová stránka) a jak se to říká (formální stránka). Narativní analýza nám může poskytnout překvapivé vhledy a nové informace. Dokáže nám podat informace o duševním světě lidí, kteří příběh zaznamenali, aniž by si uvědomovali, že se v něm něco takového nachází. (Gulová, Šíp, 2013)

Jako hlavní metodu jsem si vybrala případovou studii, neboli kazuistiku, která je detailní analýza jednotlivých případů. Jejím cílem je poskytnout hluboké porozumění nebo vysvětlení daného případu. (Urbanovská, 2013)

V případě této metody je potřeba dodržet správný postup, vše musí být naplánované a sesbíraná data se musejí zpracovat a odprezentovat. Sběr dat se realizuje pomocí pozorování, rozhovoru nebo studiem dokumentace. (Olecká, 2010)

8.3 Technika sběru dat

K tomuto výzkumnému šetření jsem si vybrala tři dívky z mé kmenové třídy, z důvodu sledování péče dětí s PO v běžné třídě MŠ. Ve speciálních třídách je každodenní péče poskytována dle IVP, což v běžné třídě není, proto je nutno k těmto dětem přistupovat individuálně a zaměřit se u nich na jejich nedostatky a potřeby pramenící z PO.

Zkoumané osoby byly pozorovány při každodenních činnostech, během volné ranní hry, i při řízených aktivitách. Zaměřila jsem se především na to, zda si dívky hrají ve skupině, nebo individuálně, což se samozřejmě k přibývajícimu věku měnilo, zda přijímají spíše vůdčí role, nebo se nechávaly ovlivnit a vést. Dále jsem pozorovala chování při řízených aktivitách, kdy jsem se zaměřila především na přijímání pravidel, jak dívky respektují předem dohodnutá pravidla a celkovou spolupráci.

Nejdůležitější část pozorování byla při práci se školním logopedem u logopedického zrcadla, hodina s logopedem probíhá jedenkrát týdně. Pozorovala jsem, jak dívky spolupracují, zda mají plnou důvěru v tuto osobu a zda jsou schopné respektovat co po nich školní logoped požaduje. Dále kompletní péči s logopedem, jelikož je řeč úzce spjata s jemnou i hrubou motorikou, jsou na logopedických hodinách i jiné aktivity než pouze vyvozování a nácvik hlásek.

Rozhovory jsem vedla dle předem připravených scénářů, ale individuálně je přizpůsobila. Příklady jednotlivých otázek budou přiloženy v přílohách č.1 – č.3.

Vedla jsem rozhovory s dívkami, jelikož jsou to dívky z mé kmenové třídy, měla jsem pro rozhovory dostatek prostoru, mimo klasické informace, jsem se zaměřila i na to, zda jsou dívky v MŠ spokojené, zda rády chodí na logopedické konzultace. Zajímala jsem se o to, jak často s nimi rodiče doma řeč cvičí a zda je baví plnit grafomotorická cvičení, které dostávají za domácí úkol. Komunikace se s dívkami během přibývajícimu věku lepšíla.

Rozhovory dále probíhaly s rodiči, ve všem třech případech s matkou, kde jsem se nejdříve zajímala o rodinnou anamnézu, dále, zda jsou spokojeni s logopedickou péčí na naší MŠ. Shodně uvádějí, že si jsou vědomi, že je logopedická péče na naší MŠ nadstandardní, uvědomují si, že by v opačném případě museli navštěvovat logopedickou poradnu. Dále jsem se během rozhovorů snažila zjistit, jak často s dětmi logopedii cvičí, optimální je několikrát denně cca 5 minut, při odpovědích na tyto otázky je důležité vnímat především neverbální komunikaci.

Rozhovory s pedagogickými pracovníky probíhaly také nestrukturovanou formou, doptávala jsem se na dívky a jejich chování při řízených aktivitách, při volné hře i individuálním cvičení, abych měla objektivní názor. Dále se školním logopedem, jak probíhá vyvozování a nácvik hlásek. Jak dívky na hodinách spolupracují, zda plní i ostatní činnosti, kromě logopedické péče.

8.4 Výzkumný vzorek

Tři dívky s PO v běžné třídě v naší MŠ. Výsledky pozorování a rozhovorů jsou zaznamenány v jednotlivých případových studiích. Výsledky pozorování a rozhovorů jsem si zapisovala po dobu celého školního roku, a poté popsány v jednotlivých kazuistikách.

9. Analýza dat – případové studie

Pro svoji bakalářskou práci jsem si vybrala tři dívky, které mám možnost sledovat v rámci logopedické péče druhým rokem, neboť jsou to dívky z mé kmenové třídy. Tyto tři dívky mají logopedickou péči s podpůrným opatřením, na základě doporučení, které jim vydalo poradenské zařízení (SPC).

9.2 Kazuistika č.1

Rodinná a osobní anamnéza

Dívka Laura 6,7 let. Žije v úplné rodině s otcem i matkou. Otec vyučen, pracuje jako OSVČ. Matka má středoškolské vzdělání, je učitelka v MŠ. V rodině je dále devítiletá dcera, která také navštěvovala logopedickou péči. Obě dívky mají dobrý sourozenecký vztah. Rodina žije v menším rodinném domě. Rodiče jsou zdraví, sestra má skoliózu páteře. Těhotenství dle matky probíhalo v pořádku, porod spontánní, bez komplikací, dívka kojena devět měsíců. Od půl roku dívka cvičila Vojtovu metodu, kvůli nedovyvinutým břišním svalům. V současné době dívka navštěvuje Mateřskou školu, heterogenní třídu, je předškoláčka.

Adaptace v předškolním zařízení

Dívka navštěvuje mateřskou školu od tří let. Adaptace probíhala bezproblémově. Při řízených činnostech je pozorná, bystrá. Baví ji výtvarná, hudební, tělesná i dramatická výchova. Při činnostech je trpělivá. Učitelky bere jako autoritu. Její sociální přizpůsobivost je bezproblémová. Na pochvalu reaguje pozitivně, adaptace v cizím prostředí probíhá pozvolně. Při změně pedagoga se po chvíli zapojuje do činností. Při skupinové práci, nebo práci ve dvojicích je vůdčím typem, nerada se podřizuje ostatním.

Rozumové schopnosti

Kognitivní vývoj dívky je na dobré úrovni. V matematických představách se orientuje v průměrné úrovni, odpovídající věku. Dívka napočítá do 20, pozná číslici 1 až 10, číselnou řadu sestaví, jednoduché číselné operace s předměty zvládá. Geometrické tvary pozná a pojmenuje. Určí základní i odvozené barvy. Při orientaci na ploše jako jsou pojmy pod, nad, před, vedle a za, nemá problém. Pravolevá orientace je ujasněná. Delší spojení jako „vlevo nahoře“, „předposlední“, „třetí od konce“, „hned vedle“ nečiní problém. Práceschopnost a pozornost je přiměřena věku. Dívka se ráda zapojuje do činností, je vytrvalá, pozná předměty denní potřeby, zná jejich význam, pojmenuje členy rodiny.

Pojmenuje a ukáže jednotlivé části svého těla. Časová posloupnost ji nečiní problém, dějové obrázky seřadí ve správném pořadí.

Motorika

Dívka se pohybuje samostatně bez zjevných omezení. Pohyby jsou koordinované, je rychlá a pohotová, udrží rovnováhu na labilní ploše či na jedné noze. Zvládá napodobení pohybu, pohybů dle říkanky. Jezdí na kole, chodí na gymnastiku, je obratná a pružná. Pohyby horních končetin jsou koordinované. Pohyby ruky jsou přesné, cílené. Při práci s drobným materiálem byl u dívky zaznamenán úchop špetkový. Je samostatná v sebeobslužných činnostech, zapne si zip, knoflíky, zaváže tkaničky, sama se obleče, nají se přiborem. Ovládá střihání nůžkami po oblouku a kruhu. Dokáže vytrhat z papíru předkreslený tvar, skládat papír do jednoduchých tvarů. Modeluje dle předlohy i fantazie, dokáže sploštit kuličku.

Grafomotorika

Správně drží psací náčiní. Zvládá grafickou nápodobu tvarů, symbolů i tiskacích písmen. Kresba odpovídá věku, střídá barvy, kreslí detaily. Kresba postavy v příloze č. 1.

Lateralita

Dívka upřednostňuje pravou ruku i oko.

Řečové schopnosti

Na základě vstupního logopedického vyšetření zaznamenán opožděný vývoj řeči s mnohočetnou dyslálií a obtížemi v jazykové rovině foneticko-fonologické (nesprávná výslovnost hlásek, nedostatečný oromotorický komplex). Dále v rovině lexikálně-sémantické (obtíže v pojmové pohotovosti), v oblasti morfologicko-syntaktické (morfologický i syntaktický dysgramatismus) i pragmatické.

Vstupní speciálně pedagogické vyšetření – SPC Trutnov, 19.11.2019

Oblast foneticko-fonologické: řečová artikulace je méně obratná, místy chybná méně srozumitelná. Z artikulačního profilu zaznamenáno redukování hlásek slov, chybování v měkčení i délce samohlásek, sklon k nahrazování D/T G/K H/CH, nekonstantní N/T/CH/L/H, nekorektní objevující se sykavky obou řad (místy laterální), asimilace sykavek, Z/Č/Ž ještě neužívány. Vibranty R/Ř fyziologicky neužívány.

Orofaciální komplex: Oromotorika nedostačuje. Obtíže činí záměrná koordinace pohybu jazyka při artikulaci. Vážně špulení i zdvih horního rtu k chřípí nosu, dýchání vedeno střídavě, spíše ústy.

Fonologické schopnosti: Zaznamenány mírné obtíže ve sluchovém rozlišování odlišných fonémů. Identifikaci iniciální slabiky neuměla.

Oblast morfologicko-syntaktické roviny jazyka: morfologické dysgramatismy na úrovni slov i syntaktické na úrovni vět. Spontánní řečový projev převážně slovem a jednoduchými větami. Dívka chybí v jednotném a množném čísle, při skloňování i časování, v předložkových vazbách, vynechává větné členy a přehazuje slovosled vět.

Oblast lexikálně-sémantické roviny jazyka: slovní zásoba přiměřená. Patrný však obtíže v pohotovém vybavování si pojmů a označování. Obrázek pozvolna slovem i jednoduchou větou popíše. Porozumění pojmům i instrukcím dobré.

Oblast pragmatické roviny jazyka: verbální apetence přiměřená. Kontakt naváže přirozeně, na otázky reaguje pozvolna, objem vyjádření chudší, spontánní i řízený řečový projev slovem i jednoduchou větou s chybováním v morfo-syntaktické části věty i ve výslovnosti.

Laura dochází jedenkrát týdně na hodinu ke školnímu logopedovi, výuka vyvozování a nácvik správných hlásek probíhá u logopedického zrcadla. Dále se při logopedických hodinách cvičí dechová a artikulační cvičení, bývá zařazena např. chůze po laně, sezení na overbalech.

Laury výuka probíhá v předmětu speciálně pedagogické péče, kde musíme klást důraz především na rozvoj jemné motoriky, včetně grafomotoriky s rytmickým doprovodem, nácvik korektního úchopu, dále podporovat rozvoj správných dechových funkcí. Rozvoj oromotoriky a mimiky obličej s využitím myofunkčních a orofaciálních cvičení, dále rozvíjení aktivní pojmové pohotovosti se zrakovou oporou i bez ní. U Laury se zaměřujeme na vyvozování hlásek, rytmizaci. K dívce přistupujeme individuálně, vytváříme adekvátní podporu při kombinaci didaktických a speciálně pedagogických metod s oporou názoru – práce s knížkami, komentování zážitků, činnosti se sdělovacími prostředky. Dále se zaměřit na rozvoj aktivní pojmové pohotovosti a správného pojmenování.

Matka uvádí, že Laura cvičí téměř každý den, někdy se stane, když jede z MŠ přímo na kroužky, tak logopedické cvičení již nestihnou, cvičení dívce nečiní problém, grafomotorický úkol ji baví, má doma sešit pro předškoláky, kde si dělá ještě úkoly navíc. Na začátku období měla matka s Laurou problém, nedařilo se jim při nácvičku. Nyní je vše v pořádku, matka si myslí, že Laura dozrála do věku, kdy se věci jednodušeji vysvětlují.

9.3 Kazuistika č. 2

Rodinná a osobní anamnéza

Dívka Tereška 5 let. Žije v neúplné rodině s matkou. Otec vyučen, pracuje jako dělník, příjem má průměrný, přesto nezvládá matce posílat včas alimony. Matka středoškolsky vzdělaná, pracuje jako dělnice. O dívku se stará dobře, chodí čistě oblečená, upravená. Kontakt s matkou bezproblémový. Tereška má staršího osmnáctiletého bratra, ten má výchovné problémy, nedostudoval, je uživatelem návykových látek. Zdravotní problémy v dětství neměl. Matka Terešky je zdravá. Těhotenství probíhalo bez problémů, porod byl vyvoláván.

Kern, Mehl, Nolz, Peter a Wintersperger (2015) uvádí, že právě tyto rodiny, kde chybí jeden z rodičů z důvodu rozvodu mohou být postiženy těmito tíživými problémy:

- *„Omezené finanční možnosti*
- *Nepříznivé bytové podmínky (příliš malé byty, špatná poloha bytu)*
- *Málo sociálního kontaktu (málo času, ztráta okruhu známých po rozvodu, málo peněz na to, aby si mohly matky někoho pozvat)*
- *Výchovné popř. vztahové problémy s dětmi (např. když děti chtějí být náhradou za partnera.)“ (Kern, Mehl, Nolz, Peter a Wintersperger, 2015, s.137)*

Adaptace v předškolním zařízení

Dívka navštěvuje mateřskou školu od tří let. Adaptace probíhala pozvolně, občas plakala, nejčastěji po odpoledním spánku. Nejvíce ji baví výtvarná výchova. Téměř celé ráno vydrží sedět a tvořit. Učitelky bere jako autoritu. Chodí do třídy se sestřenicí, hrají si převážně spolu. Pokud sestřenice v mateřské škole není, nečiní Terešce problém navázat kontakt i s ostatními dětmi, převážně s dívkami stejného věku. Tereška navštěvuje heterogenní třídu, je zde spokojená.

Občas bývá náladová a tvrdohlavá, není-li jí vyhověno, objevují se záchvaty provázené brekem. Převažuje u ní dobrá nálada. Na pochvalu a povzbuzení reaguje pozitivně. Na cizí prostředí se rychle adaptuje, je spíše pozorovatelem, ale nečiní ji to problém.

Rozumové schopnosti

Kognitivní vývoj dívky odpovídá věku. Terezka je chytrá a vnímavá. V matematických představách se orientuje v průměrné úrovni, odpovídající věku. Terezka napočítá do 10, číslíce zatím nepozná, zvládá jednoduché početní operace. Geometrické tvary pozná, ale nepojmenuje je. Jistě určí základní i odvozené barvy. Při orientaci na ploše jako jsou pojmy pod, nad, před, vedle a za, nemá problém. Pravolevá orientace Terezce činí problém. Práceschopnost a pozornost je přiměřena věku. Dívka pozná předměty denní potřeby, dokáže správně zařadit. Při práci je pozorná a vytrvalá, občas se stane, když se jí něco nedaří, nebo by chtěla dělat něco jiného, že se rozbere a v práci dál nepokračuje. Pojmenuje některé členy rodiny – pojmy strýc, vnuk, ji činí potíže. Předměty třídí dle barvy, tvaru i velikosti, avšak všechny nepojmenuje, na vyzvání ukáže. Rozezná domácí hospodářská zvířata, lesní i africká. Seřadí obrázky dle dějové posloupnosti. Časová orientace ji činí problém, uvědomuje si, kdy je ráno a večer, dopoledne, odpoledne činí problém, to samé včera a zítra. Dny v týdnu řekne, ale ne postupně za sebou a většinou nějaký vynechá.

Motorika

V oblasti hrubé motoriky nemá Terezka žádný problém, pohybuje se samostatně, zvládá chůzi po lavičce, po nerovném terénu, skoky, přeskoky. Dívka napodobí pohyb, ovládá pohybovou paměť, tedy reprodukci pohybů dle říkanky. Pohyby jsou koordinované, je hbitá a bystrá. Terezka vyniká v oblasti jemné motoriky a kresby, její výtvarné činnosti jsou nadprůměrné. Kreslí s detaily, většinou princezny, motýly, květiny. Stříhá po oblouku i složitější tvary. Z papíru vytrhá dle předlohy požadovaný tvar, modeluje, dle předlohy i vlastní fantazie.

Grafomotorika

Terezka drží správně psací náčiní. Zvládá grafickou nápodobu tvarů, symbolů i tiskacích písmen. Kresba je nadprůměrná věku, střídá barvy, kreslí detaily. Kresba postavy, příloha č.2

Lateralita

Dívka upřednostňuje pravou ruku i oko.

Řečové schopnosti

Na základě orientačního logopedického vyšetření byl zaznamenán opožděný vývoj řeči a obtíže v rovině foneticko-fonologické – nesprávná výslovnost hlásek, nedostatečný oromotorický komplex, v oblasti lexikálně-sémantické - neužívání přídavných jmen, v oblasti morfologicko-syntaktické – redukování slov ve větě, vynechávání větných členů i v rovině pragmatické.

Vstupní speciálně pedagogické vyšetření – SPC Trutnov, 15.10.2019

Oblast foneticko-fonologická: řečová artikulace je neobratná, místy chybná a méně srozumitelná. Z aktuálního artikulačního profilu zaznamenáno redukování hlásek slov, nestabilita více hlásek, nekorektní výslovnost hlásky K – záměna za T, nekorektní výslovnost CH – záměna za S, nekorektní artikulace sykavek, také asimilace.

Orofaciální komplex: Oromotorika nedostačuje, jazyk je méně obratný. Obtíže činí pohyb jazyka i jeho záměrná koordinace při artikulaci. Rty jsou neobratné, vážne špulení se střídáním úsměvu. Horní ret k nosnímu chřípí nezdvihne. Dýchání vedeno ústy.

Fonologické schopnosti: V oblasti zrání a rozvoje fonologického a fonemického vnímání zaznamenáváme, že dívka aktivně i pasivně rozlišuje přírodní zvuky. Vzhledem k nízkému věku dívky nebyla dále foneticko-fonologická rovina šetřena

Oblast morfologicko-syntaktické roviny jazyka: Syntaktické dysgramatismy na úrovni vět. Spontánní řečový projev převážně slovem a jednoduchými větami. Dívka slova ve větě redukuje a vynechává větné členy.

Oblast lexikálně-sémantické roviny jazyka: Slovní zásoba dívky odpovídá věku, pojmová pohotovost je dobrá, obrázek pozvolna popisuje jednoduchými větami.

Oblast pragmatické roviny jazyka: Verbální apetence není oslabena. Kontakt naváže přirozeně, bez potíží, na otázky reaguje pozvolna. Pozornost lehce odklonitelná a slabý psychomotorický neklid.

V rámci předmětu speciálně pedagogické péče se u Terezky zaměřujeme především na rozvoj artikulace, zejména na fixaci výslovnosti hlásek, automatizaci výslovnosti hlásek. Rozvoj oromotoriky a mimiky obličejové s využitím myofunčních a orofaciálních cvičení, cíleně se zaměřit na motoriku a obratnost jazyka. Dále dechová cvičení, pracovat s řečovým tempem dívky, s říkadly, básničkami, písněmi, dále rozšiřování slovní aktivní

i pasivní slovní zásoby. Převyprávění, příběhů, pohádek, doplňování nedokončených vět, slovní hry. Matka Terezky uvádí, že se snaží cvičit jazýček každý den, jen Terezku do cvičení musí nutit. Matka se snaží cvičit hned po příchodu z MŠ. Grafomotorický úkol Terezku baví, většinou pak ještě pokračuje v kresbě.

9.4 Kazuistika č. 3

Rodinná a osobní anamnéza

Dívka Eliška 5 let. Žije v úplné rodině s matkou, otcem a starším bratrem. Otec středoškolsky vzdělaný, pracuje jako vedoucí směny v továrně. Matka středoškolsky vzdělaná, pracuje v kanceláři. Matka se o dívku stará dobře, dívka chodí čistě oblečená, upravená. Kontakt s rodinou je bezproblémový. Eliška má sedmiletého bratra, bratr je zdravý, navštěvoval speciální třídu MŠ, z důvodu logopedických problémů. Eliška má atopický ekzém po celém těle.

Adaptace v předškolním zařízení

Dívka navštěvuje mateřskou školu od tří let. Adaptace probíhala poměrně dlouho. Eliška při odchodu rodičů plakala, pokud se potkala s bratrem na vycházce, či zahradě MŠ bývala lítostivá. V současné době je Eliška spokojená, chodí do školky ráda, našla si zde spoustu kamarádů, umí být i tvrdohlavá a paličatá. V komunikativním kruhu ji nečiní problém vyjádřit svůj názor, přání, myšlenku. Eliška je velmi vybíravá v jídle, když něco jíst nechce, tak sedí a čeká až budou děti po jídle, ani lžičku do ruky nevezme.

Na pochvalu a povzbuzení reaguje pozitivně.

Rozumové schopnosti

Kognitivní vývoj dívky odpovídá věku, Eliška je chytrá a vnímavá, ke všemu se chce vyjádřit, mít svůj názor. V matematických představách se orientuje v průměrné úrovni, odpovídající věku. Tereška napočítá do 10, číslice zatím nepozná, zvládá jednoduché početní operace. Geometrické tvary pozná, ale nepojmenuje je. Jistě určí základní i odvozené barvy. Při orientaci na ploše jako jsou pojmy pod, nad, před, vedle a za, nemá problém. Pravolevá orientace Elišce nečiní problém, jen na to musí mít trochu více času, aby si to ujasnila. Práceschopnost a pozornost je přiměřena věku. Dívka pozná předměty denní potřeby, dokáže správně zařadit. Eliška má lehce odklonitelnou pozornost, nechá se lehce vyrušit. Pojmenuje některé členy rodiny. Předměty třídí dle barvy, tvaru i velikosti, avšak všechny nepojmenuje, na vyzvání ukáže. Rozezná domácí hospodářská zvířata, lesní i africká. Seřadí obrázky dle dějové posloupnosti. Časová orientace ji činí problém, uvědomuje si, kdy je ráno a večer, dopoledne, odpoledne činí problém, to samé včera a zítra. Vyjmenuje dny v týdnu, správně určí, co za den bylo včera, co bude zítra.

Motorika

V oblasti hrubé motoriky nemá Eliška žádný problém, pohybuje se samostatně, zvládá chůzi po lavičce, po nerovném terénu, skoky, přeskoky. Dívka napodobí pohyb, ovládá pohybovou paměť, tedy reprodukci pohybů dle říkanky. Pohyby jsou koordinované, je hbitá a bystrá. V oblasti jemné motoriky má Eliška drobné problémy. Kresba odpovídá věku dívky.

Grafomotorika

U Elišky probíhá zcvik správného držení psacího náčiní. Zvládá grafickou nápodobu tvarů, symbolů i tiskacích písmen. Kresba je průměrná věku, střídá barvy, kreslí detaily.

Lateralita

Dívka upřednostňuje pravou ruku i oko.

Řečové schopnosti

Na základě orientačního logopedického vyšetření zaznamenán opožděný vývoj řeči s rozvíjející se dyslálií a obtížemi zejména v jazykové rovině foneticko-fonologické – nesprávná výslovnost hlásek, nedostatečný oromotorický komplex, zkrácená podjazyková jazyková, lexikálně – sémantické – obtíže v pojmové pohotovosti, morfologicko – syntaktické – užívání slov a jednoduchých vesměs holích vět i rovině pragmatické.

Vstupní speciálně pedagogické vyšetření – SPC Trutnov, 19.11.2019

Oblast foneticko-fonologická: Řečová artikulace je méně obratná, místy chybná méně srozumitelná. Zaznamenáno redukování hlásek slov, chybování v délce samohlásek, nekonstantní a nonkonsekvantní L, nestabilitu více hlásek, nekonstantní T, nekorektní artikulaci objevujících se sykavek. R a Ř fyziologicky neužívány.

Orofaciální komplex: Oromotorika nedostačuje. Obtíže činí záměrná koordinace pohybu jazyka při artikulaci. Špičku jazykem nevytvoří. Zkrácená podjazyková uzdička, vázne rovněž špulení včetně jeho střídání s úsměvem, zdvih horního rtu k chřípí nosu, vibrace jazykem. Pohyby mluvidel s menším čelistním úhlem. Dýchání vedeno střídavě, především ústy, výdechový proud slabší, neusměrní jej na špičku jazyka za horními alveolami. Při vyšetření mluvila dívka potichu.

Oblast morfológicko-syntaktické roviny jazyka: Spontánní řečový projev převážně slovem a jednoduchými holými větami. Dívka aktuálně především vynechává větné členy, přehazuje správný slovosled.

Oblast lexikálně-sémantické roviny jazyka: Slovní zásoba přiměřená, avšak s obtížemi v pohotovém vybavování si pojmů a označování. Obrázek pozvolna popisuje slovem či holými větami. Porozumnění pojmům a instrukcím dobré

Oblast pragmatické roviny jazyka: Verbální apetence přiměřená. Kontakt naváže přirozeně. Na otázky naváže pozvolna. Objem vyjádření chudý. Spontánní i řízený řečový projev slovy i holými větami s chybováním ve výslovnosti a morfo-syntaktické části věty.

V rámci předmětu speciálně pedagogické péče se u Elišky zaměřujeme především na rozvoj artikulace, zejména na fixaci výslovnosti hlásek, automatizaci výslovnosti hlásek. Dále rozšiřování slovní zásoby, užívání synonym, antonym, slov podřazených, nadřazených, doplňování nedokončených vět, krátkých příběhů. Zařazujeme slovní hry - Až půjdu na nákup, tak si koupím... Propojení komunikace s tím, co Elišku zajímá, co nejvíce ji zapojovat do komunikace.

Matka Elišky uvádí, že s cvičením mají problém, někdy se Elišce nechce a pláče. Při cvičení je někdy přítomen otec, který je přísný, to není pro Elišku dobré, v tomto případě se "zasekne" a nechce dál pokračovat. Plnění grafomotorického úkolu ji baví, jen nesmí být už unavená.

I přes nechuť někdy cvičit je u Elišky vidět veliký posun.

10. Jak logopedická péče těchto dětí ovlivňuje celkový chod třídy

S ohledem na speciální potřeby dětí je důležité přistupovat k nim individuálně, dle aktuálního stavu častěji střídat aktivity, hry s různou tematikou a pomůckami a řízenou činnost a relaxaci. Obměňovat pracovní místa, polohy při práci, volit adekvátní délku úkolu. Poskytovat dětem vhodný mluvní vzor, motivovat k vyjadřování ve větách a vyjadřování s problematickými hláskami, dále poskytovat v komunikaci pozitivní zpětnou vazbu. Měly bychom se zaměřit také na správné mluvní tempo, rozvíjet aktivní i pasivní slovní zásobu, podporovat činnost správných dechových funkcí.

Aniž by si to učitelé mateřských škol uvědomovali logopedickou prevenci zařazují do svých výchovně vzdělávacích bloků denně. Logopedie je úzce spjata s jemnou i hrubou motorikou, s grafomotorikou a hlavně oromotorikou. V následující kapitole budu popisovat jednotlivé činnosti, které v mateřské škole rozvíjíme během řízených aktivit, některé pouze okrajově, ty spjaté s logopedií v úzkém kontaktu trochu podrobněji.

Pokud se zaměříme na rozvoj hrubé motoriky jedná se např. o tyto činnosti:

- Chůze, běh v rytmu (např. při vyťukávání na bubínek).
- Poskoky, přeskoky.
- Krok přísunný, poskočný ve spojení s říkadlem, písni, hudbou.
- Cvičení koordinace pohybů – házení, chytání, odražení míče, střídání rukou při házení míče.
- Pohyby hlavou – kroužení, kývání, poklony, úklony.
- Kopání do míče.
- Výskok plus zatleskání.
- Kroužení pažemi, najednou i střídavě.
- Podlézání.

Hry a činnosti pro rozvoj jemné motoriky:

- Kreslení.
- Stříhání, lepení.
- Vytrhávání, mačkání papíru.
- Modelování z modelíny, písku, hlíny, z těsta.

- Manipulace s drobnými předměty, korálky.
- Výroba z přírodnin.
- Hra na Popelku – do nádoby vysypeme hrách a čočku a děti přebírají, děti si tuto činnost mohou zkusit i poslepu.
- Kresby v písku.
- Hmatové hádanky – do látkového pytlíku dáme různé předměty, dítě určuje, co to je.
- Hmatová paměť – děti pomocí hmatu hledají dva stejné tvary, povrchy.
- Vykonávání pohybu poslepu – zavážeme dítěti oči a dáváme mu různé úkoly typu – sáhni si na nos, na uši, koleno.

Hry a činnosti pro rozvoj sluchu:

- Kdo je to? – jedno dítě zavře oči a jiné ze třídy na povel učitele, na něj zavolá jménem, dítě se zavřenými oči musí uhádnout kdo ho volal.
- Hra s krabičkami – do několika krabiček vložíme různý materiál – hrách, písek, kamínky, které dětem ukážeme, poté krabičky uzavřeme a děti hádají o jaký materiál by se mohlo jednat.
- Hledání podle zvuku – jedno dítě jde za dveře, učitel schová například budík na nějaké místo a dítě ho pak dle tikotu hledá.
- Ozvěna – učitel řekne nahlas a zřetelně nějaké slovo, které po ní dítě opakuje.
- Co se stalo? Děti rozlišují o jaké se jedná zvuky – šustění sáčku, roztržení papíru, zlomení klacíku, zatleskání.

Hry pro rozvoj fonemického sluchu:

- Rozlišování tónů – poznávání písni podle melodie (u nás velmi oblíbené), vysoké a nízké tóny – ptáček, medvěd.
- Rozlišování hlásek – Kačka – kočka, nes – nás – nos, ale – ela – ola, bába – papá, vada – vata, pání – pany, leť – led, les – pes, nos – kos, horké – hořké, muška – puška, klec – kleč, noc – nos, smyje – zmije, vyšívá, vyzývá.
- Rozlišování významu vět – Míla je milá – Míla se myla.
- Vytleskávání počtu slabik.
- Dvojice slov – jsou stejná? – rak – rok, kosa – koza, kopa – kope, meč – leč.
- Těžký úkol – Jde Pepík smutně ze školy, dnes dostal těžké úkoly.

Kdopak mu děti radu dá, co všechno na A začíná?

Hry pro rozvoj zraku:

- Puzzle, skládání rozstříhaného obrázku.
- Omalovánky.
- Pexeso.
- Co na obrázku přibylo? – postupně domalováváme obrázek dítě určuje co přibylo.
- Třídění různých tvarů, barev, velikostí
- Hledání rozdílů mezi obrázky, hledání rozdílného obrázku v řadě.
- Kimova hra – na stůl rozložíme několik různých předmětů, dítě si je prohlédne, poté obrázky přikryjeme a dítě má za úkol vyjmenovat jich co nejvíce, na které si vzpomene.
- Co chybí – na stůl položíme několik předmětů, dítě si je prohlédne, poté zavře oči, my jeden, nebo dva předměty schováme a dítě hádá, které tam nejsou.
- Co se změnilo? – Děti si prohlédnou jedno dítě, které si vezmeme za dveře a něco na něm změním, ostatní děti poté hádají, co se na kamarádovi změnilo.

Fonační cvičení:

- Napodobování zvuku auta, vlaku – zesilování a zeslabování hlasu.
- Rozeznávání hlasu – zvuky zvířat – kotě potichu, kočka hlasitěji, kocour nejsilněji, Hádky – Já jsem nejlepší! Ne já jsem nejlepší!
Překvapení, leknutí – jée.
- Citové zbarvení – napodobování různých situací při použití obrázku a následného hlasového projevu – například potichu, plačtivě, rozzlobeně, vesele.
- Rytmizace říkadel – citové zbarvení, různá hlasitost – u myšičky šeptem, lev řev.
- Dramatizace známé pohádky.
- Jak jste se měli o víkendu? – Děti mají za úkol beze slov, pouze zvuky vyjádřit, jak se měly.
- Rytmizace říkadel, následná rytmiizace s pohybem.

Rytmická cvičení:

- Rytmická cvičení je dobré proložit rytmickým pohybem – děti si to rychleji zapamatují – např. tleskání, dupání, chůze.
- Na básníky – děti hledají rým.

Dechová cvičení:

- Návčik dechu – nádech nosem, výdech ústy, návčik hraničního dechu – zadržení dechu.
- Mělo by se jednat o 2-3minutová cvičení, podmínkou správně prováděného dechového cvičení je uvolnění dýchacích cest a čistý vzduch.
- Dechová cvičení provádíme: v leže pomocí položeného míčku, v uvolněném postoji v klidu, nebo při chůzi s pohybem paží.
- Cvičení nádechu – navození správného prodlouženého nádechu nosem – přivonění ke květině, k voňavému oblečení, dbáme na výdech vždy ústy.
- Cvičení výdechu – foukáme na horkou polévku, na bolístku, zahříváme ruce.
(Svobodová, 2007)

10. Vyhodnocení výsledků výzkumného šetření

1. Cítí se být tyto děti s podpůrným opatřením v něčem omezovány?

Z rozhovorů a techniky pozorování bylo zjištěno, že logopedická péče dívky baví. Shodně uvádějí, že ke školní logopedce chodí rády, baví je především dechová a artikulační cvičení, kde probíhá posilování mluvidel hravou formou, dále je baví rovnovážná cvičení a skládání puzzle a dalších her. Školní logoped si dívky bere před řízenými aktivitami, nebo po odpoledním odpočinku, někdy se stane, že se dívkám pracovat jít nechce, neboť mají rozehranou hru, nebo rozdělanou jinou činnost.

Během klasické dopolední výuky se snažíme, aby se dívky necítily být omezovány, nebo přetěžovány, dechová a artikulační cvičení cvičíme se všemi dětmi najednou, pouze se více zaměřujeme na děti, které mají logopedický problém. Cvičení většinou probíhá v komunitním kruhu, abychom na sebe všichni viděli, za přítomnosti všech dětí. Ptala jsem se, zda je baví, když cvičíme s jazýčkem, nebo foukáme, předvádíme zvířátka atd. Prý je to baví hodně, je to legrace.

Když jsem se ptala, jak jim jde trénování logopedie doma, tak odpovídaly, že je to někdy nebaví, že maminka křičí, někdy se i zlobí. Grafomotorický úkol je baví, ale někdy se jim dělat nechce.

2. Jak děti s podpůrnými opatřeními zaměstnávají pedagogické pracovníky MŠ?

V předešlé kapitole je popsáno, co vše je spjaté s logopedií a jaké činnosti můžeme dětem nabídnout. To je práce především učitelů, kteří mají k ruce asistenta pedagoga, který jim s těmito činnostmi pomáhá. Děti s PO vyžadují individuální přístup a více péče při jednotlivých cvičeních, necháváme je číst z obrázkových knížek, popisují příběhy dle časové posloupnosti, soustředíme se, aby u nich byla výslovnost co nejpřesnější, tyto činnosti dělají všechny děti, ale ty s PO dostávají větší časový prostor. Jak již bylo psáno výše logopedie je úzce spjata s jemnou i hrubou motorikou, proto jsou dětem nabízeny manipulativní činnosti, např. navlékání korálků, skládání mozaiek, hry s kostkami, legem, kaštany. Dále rovnovážná cvičení, grafomotická cvičení.

Kromě učitelů a asistentů s těmito dětmi pracuje školní logoped a to v předmětu speciálně pedagogické péče. Děti s PO docházejí jedenkrát týdně na logopedickou hodinu, kde s nimi logoped nejdříve překontroluje, jak cvičily slovíčka doma, dále společně zkontrolují úkol – grafomotorické cvičení, za které dostanou pochvalu a razítko, poté následuje hra, například logopedické pexeso, domino, rozlišování barev, popis obrázků dle dějové posloupnosti, dechové cvičení s větrníky, bublifuky, peříčky, chůze na laně, sezení na overbalu. Poté se logoped vrací k nácviku nesprávně používaných hlásek, nácvik probíhá u logopedického zrcadla, logoped ukáže dítěti, jak správně cvičit jazýček a provádět artikulační cvičení. Vše je popsáno v logopedickém sešitu, poté logoped předvede, jak správně danou hlásku cvičit i rodičům. V přílohách č.4 – č.8 ukázka z logopedického sešitu.

3. Jak mateřská škola zajišťuje podpůrná opatření?

Již bylo zmíněno výše, že v běžné třídě mateřské školy pracujeme s doporučením od školského poradenského zařízení SPC, které nám stanovuje metody a organizaci výuky a ty zahrnujeme do našich řízených činností. V tomto nám také pomáhají asistentky, které máme v mateřské škole k dispozici. V běžné třídě máme pro letošní školní rok jednu asistentku pedagoga, která nám ve velké míře pomáhá právě s péčí o děti s podpůrnými opatřeními.

Metody výuky pro děti s PO – Různé metody komunikační – rozhovor, debata, výklad. Metoda postupných kroků, metoda zpevnování, metoda nápovědy a vedení, metoda vysvětlování, metoda demonstrace, metoda modelování – nácvik dané situace postupně modelovat do přijatelné a dítětem akceptované podoby.

Výuka ve škole probíhá v předmětu speciální logopedické péče, jejíž činnost je popsána o otázku výše.

Závěr

Ve své práci jsem se zabývala logopedickou péčí u dětí v předškolním vzdělávání. Bakalářská práce je tvořena teoretickou a praktickou částí, přičemž v teoretické části jsem charakterizovala předškolní období, logopedii jako vědní disciplínu a vývoj řeči. Největší oblast v teoretické části jsem věnovala řečovým vadám dětí v předškolním období. Teoretickou část uzavírá péče v oblasti školství a logopedická péče v předškolních zařízeních.

V empirické části jsem se zabývala výzkumným šetřením, ve kterém jsem pomocí případových studií poukázala na péči dětí s PO v běžné třídě MŠ. Jedná se o tři případové studie. Dále v empirické části popisuji, jak děti s PO zaměstnávají pedagogické pracovníky MŠ, dále zda se cítí být děti s PO v něčem omezovány a v neposlední řadě, jak MŠ zajišťuje podpůrná opatření. Výzkumné šetření jsem zjišťovala pomocí rozhovoru, pozorování a případových studií.

Cílem praktické části bylo poukázat na to, jak děti s PO zaměstnávají pedagogické pracovníky mateřské školy a jaké nároky jsou na tyto děti kladeny. Je mnoho her na rozvoj slovní zásoby i prevenci řečových vad, které jsem ve své práci uváděla přímo z praxe.

Díky psaní této bakalářské práce jsem se utvrdila v tom, jak důležitý je dobrý vztah mezi mateřskou školou a zákonnými zástupci dětí. Je velmi důležité, aby zaměstnanci školy a rodiče měli dobré vztahy, komunikovali mezi sebou a hlavně, aby vždy byly na prvním místě zájmy dítěte. Je neuvěřitelné, jaký pokrok všechny dívky během cca 18ti měsíců udělaly. Jsem pyšná na všechny „naše děti“ a největším ohodnocením mi jsou jejich pokroky a šťastné tváře.

Seznam použité literatury

1. BENDO VÁ, Petra. *Dítě s narušenou komunikační schopností ve škole*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024738536.
2. BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024730080.
3. GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 4., rozš. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2008. ISBN 9788022323918.
4. JEŘÁBEK, Hynek. *Úvod do sociologie výzkumu*. 1993. Praha: Univerzita Kralova, Karolinum, 1993. ISBN 382-86-83.
5. GULOVÁ, L. a ŠÍP, R. (eds.) (2013). *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Praha: Grada. ISBN: 978-80-247-4368-4.
6. KENDÍKOVÁ, Jitka a Miroslav VOSMIK. *Jak zvládnout problémy dětí se školou?: děti se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole - praktická příručka pro rodiče, učitele a další odborné pracovníky*. V Praze: Pasparta, 2013. ISBN 978-80-905576-0-4.
7. KERN, Hans, Christine MEHL, Hellfried NOLZ, Martin PETER a Regina WINTERSPERGER. *Přehled psychologie*. Vydání páté. Přeložil Magdalena VALÁŠKOVÁ. Praha: Portál, 2015. ISBN 9788026208716.
8. KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024711102.
9. KUTÁLKOVÁ, Dana. *Budu správně mluvit: chodíme na logopedii*. Praha: Grada, 2011. ISBN 9788024736877.
10. KUTÁLKOVÁ, Dana. *Logopedická prevence: průvodce vývojem dětské řeči*. Praha: Portál, 1996. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 8071781150.
11. LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 9788024712840.
12. LECHTA, Viktor. *Diagnostika narušené komunikační schopnosti*. Praha: Portál, 2003. ISBN 8071788015.
13. LECHTA, Viktor. *Symptomatické poruchy řeči u dětí*. Praha: Portál, 2002. ISBN 8071785725.

14. MATĚJČEK, Zdeněk. *Praxe dětského psychologického poradenství: celostátní vysokoškolská příručka pro studenty filozofických a pedagogických fakult studijního oboru 77-01-8 Psychologie a skupiny oborů Učitelství*. Praha: SPN, 1991. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 8004245269.
15. MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa: základní duševní potřeby dítěte: dítě a lidský svět*. Praha: Grada, 2005. Pro rodiče. ISBN 9788024708706.
16. OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024751078.
17. SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024717333.
18. SOVÁK, Miloš. *Uvedení do logopedie*. Státní pedagogické nakladatelství. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978. ISBN 14-530-78.
19. SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 9788073677749.
20. SVOBODOVÁ, Vladimíra. *Řečové vady u dětí předškolního věku*. Hradec Králové, 2007. Diplomová práce.
21. ŠKODOVÁ, Eva a Ivan JEDLIČKA. *Klinická logopedie*. Praha: Portál, 2003. ISBN 9788071785460.
22. ŠMELOVÁ, Eva. *Mateřská škola a její učitelé v podmínkách společenských změn*. Teorie a praxe II. Olomouc: Univerzita Palackého – Pedagogická fakulta, 2006. 160 s. ISBN 80-244- 1373-6
23. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie osobnosti*. V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2010. ISBN 9788024618326.
24. VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Praha: Portál, 2014. ISBN 9788026206026.

Online:

1. [online]. Dostupné z: <http://www.mshostinne.cz>
2. 14/2005 Sb. Vyhláška o předškolním vzdělávání. Zákony pro lidi - Sbíрка zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění [online]. Copyright © AION CS, s.r.o. 2010 [cit. 12.05.2021]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-14>
3. Metodický pokyn k vyhlášce č. 27_2016 Sb..pdf, MŠMT ČR. *MŠMT ČR* [online]. Copyright ©2013 [cit. 26.05.2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/51922/>
4. Vyhlášky ke školskému zákonu, MŠMT ČR. MŠMT ČR [online]. Copyright ©2013 [cit. 26.05.2021]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlasiky-ke-skolskemu-zakonu>
5. ŠIRŮČKOVÁ, Petra. \textit{Realizace logopedické péče v běžné mateřské škole} [online]. Olomouc, 2021 [cit. 2021-05-17]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5udjxk/>. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Petra Bendová, Ph.D.

Seznam příloh

Příloha č.1: Seznam otázek pro děti s PO

1. Baví tě chodit na logopedii?
2. Co se ti tam líbí nejvíc?
3. Děláš ráda úkoly, které dostáváš do logopedického sešitu?
4. Jaké hry tě při logopedii baví nejvíc?
5. Je na tebe paní logopedka hodná?
6. Chtěla by si na hodiny chodit častěji?
7. Musí ti maminka cvičení jazýčka připomínat, nebo si na to myslíš sama?
8. Jak často doma jazýček cvičíte?
9. Když cvičíte jazýček, je doma ticho, nehraje např. hudba?
10. Cvičíš s maminkou, nebo tatínkem?
11. Ukazuje ti maminka, jak správně špulit pusinku?

Příloha č.2: Seznam otázek pro rodiče dětí s PO

1. Jste ráda, že je vaše dítě v péči školního logopeda?
2. Má, nebo měl někdo z rodiny problémy s výslovností?
3. Jak často doma s Eliškou, Laurou, Terezkou cvičíte?
4. Musíte je do cvičení nutit?
5. Motivujete ji?
6. Dostává za cvičení odměny?
7. Přijde vám péče v MŠ dostačující?
8. Přijde vám srozumitelné, co mají dívky plnit?
9. Změnila byste něco na logopedické péči, které se vašim dětem dostává?
10. Komunikuje s vámi paní logopedka pravidelně?
11. Víte, jak správně učit danou hlásku?

Příloha č.3: Seznam otázek pro pedagogické pracovníky MŠ a školního logopeda

1. Jak se chová Eliška, Laura, Terežka při volné hře? (za přítomnosti jiného pedagoga, než mě)
2. Vyhledává E.L.T. kamarády, nebo si raději hraje v ústraní?
3. Respektují dívky předem určená pravidla?
4. Jak se chovají, když mají odejít na logopedickou hodinu?
5. Baví je artikulační a dechová cvičení v kolektivu celé třídy?
6. Vidiš posun u těchto dětí?

Logopedka:

1. Jaké vidíte rozdíly před nástupem a nyní? Cca po roce a půl péče.
2. Jak spolupracuje L.,E.,T?
3. V čem mají dívky největší problém?
4. Jak poznáte, že je třeba změnit aktivitu?
5. Jsou hodiny, kdy se opravdu nic nedaří?
6. Jaká je spolupráce s rodiči?
7. Je poznat, zda děti poctivě doma cvičí?

Příloha č.4

Vážení rodiče,
tento logopedický sešit by měl sloužit jako pomůcka při procvičování jednotlivých hlásek a k odstraňování vad výslovnosti u dětí.

Usměvavé povzbuzení je na místě i tam, kde dítě neuspěje hned napoprvé. Musíme mu dát dostatek času, aby hlásku **slyšelo, pochopilo, naučilo se ji tvořit a používat.**

Příložená vždy budou i grafomotorická cvičení, a to proto, že rozvoj řeči a jemné motoriky spolu úzce souvisí a vzájemně se prolínají.

Sešit prosím obalte a noste ke kontrole a k doplnění úkolů vždy v pondělí.

Děkuji Vám za spolupráci Vladimíra Svobodová

Svobodová

Jak cvičit správnou výslovnost

- ❖ S dítětem cvičte v klidném prostředí, kde není hluk, či jiné rušivé podněty (puštěné rádio, televize..).
- ❖ Při cvičení na dítě mluvte v klidným a klidným hlasem s normální výslovností. Nezdůrazňujte a nepřehánějte výslovnost.
- ❖ Snažte se s dítětem cvičit, tak aby ho to bavilo. Můžete si pomoci hračkami, knížkami, obrázky nebo hrou. Čím větší zájem dítěte se Vám podaří vzbudit, tím rychleji se bude učit.
- ❖ Cvičte s dítětem v krátkých (např. 5 min) intervalech 3x za odpoledne. Nikdy necvičte dlouhou dobu najednou (dítěti můžete činnost znechutit). Cvičte alespoň 3x týdně.
- ❖ Při cvičení nikdy neopravujte nesprávnou výslovnost, přeslechněte ji a pokračujte dál v procvičování té stejné hlásky.
- ❖ Cvičte pouze to, co má dítě uloženo od logopedky, nesnažte se učení uspěchat.

Za sebemenší úspěch vaše dítě POCHVALTE!!!!!!!

9

Školní rok 2019 - 2020

Průpravná artikulační cvičení

- ↓ Dýcháme na ruce, jako když nás zebe – **ch, cha, cho, chu**
- ↓ Naříkáme, když nás něco bolí – **ach, och**
- ↓ Foukáme na mokré ruce, aby byly dřívě suché, foukáme na větrník, peříčko, vatu, lístek, pingpongový míček, do vody – **fi, fú**
- ↓ Mlaskáme – přitom pevně svíráme a opět rozevíráme rty – průprava k hláskám **P M B**
- ↓ Malíř maluje strop, olizujeme med, čokoládu – otevřeme ústa, zvedneme volně jazyk za horní zuby, opřeme jazyk o patro, olízeme patro, horní dásně a zuby směrem dolů a spojíme tento pohyb s vyslovením slabiky **LA**
- ↓ Zpíváme si **LA LA LA**
- ↓ Pohyb jazyka vpravo, vlevo – tikají hodiny
- ↓ Jíme velké knedlíky, jablka – ústa hodně otvíráme **A A Á Á**
- ↓ Chováme panenku **Á Á Á Á**
- ↓ Jíme meruňky, švestky – ústa otvíráme méně **o o ó ó**
- ↓ Jíme třešně, angrešt, rybíz – ústa otvíráme maličko – **u u ú ú**
- ↓ Smějeme se, vyslovujeme **é é** - smějeme se zeširoka **í í í í**
- ↓ Napodobujeme hlasy zvířat – Koza – **mé mé**, kráva – **bú**, ovce – **bé**, kočka – **mňau**, pes – **haf**, slepička – **kokoko**, ptáček – **típ típ típ**, na slepičky voláme **pi pi pi**, na husy – **haj haj**
- ↓ Smějeme se na sebe do zrcadla
- ↓ Cinkáme zvonečkem- zuby jsou lehce skousnuté na sebe, hrot jazyka se mírně opírá o dolní řezáky, rty jsou v širokém úsměvu, nezakrývají zuby, koutky jsou od sebe zaostřené – **c c cinky cinky cink**
- ↓ Syčíme jako husa, had – postavení mluvidel jako při **c**
- ↓ Bzučíme jako moucha **bzzzz**
- ↓ Voláme na kočku (zuby k sobě, rty do kroužku, špička jazyka se zvedá vzhůru) **č č č**
- ↓ Mašinka **š š š**
- ↓ Napodobujeme zvuk motoru **ta ta tata, da da dada a dada**
- ↓ Jede traktor **td td td**
- ↓ Pes vrčí **vd vd vd**
- ↓ Je zima **bd bd bd** (široký jazyk zvedáme za horní zuby, zuby od sebe)
- ↓ Vrána kráká **kdá kdá kdá**

REDMI NOTE 8 PRO
AI QUAD CAMERA

Příloha č.6

(P) Edykol   Edyena   Edylok
Edičko   Edubuna   Ediofej

↳ 1) Edyda slovičko 2 x opabnu
 2) slovičko uplovnal s "poditka'va'nu'm"

+ opabnu

25/5

(C) Arca pa ka ka
Marcu ma z obedu jk ka
Kiticka ka ka Papca
Kocka eka v glaci

(D) Pada voda pada
mama doma kada
Papa voda pada
to buda pkoda

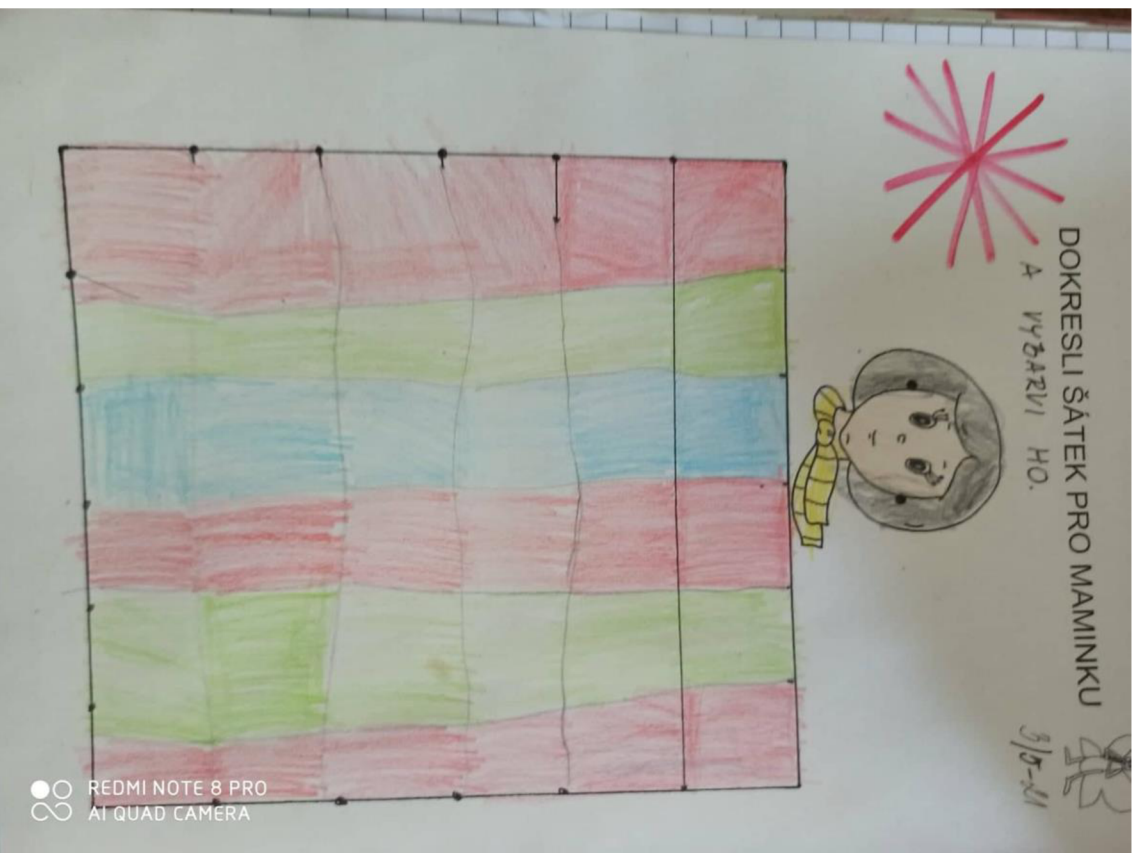
(P) Erofej   Eropi   Eroja
Erochu   Erojka   Eroska
Eroska   Erojky   Eroji

+ opabnu

2/6

(C) Koci ka ka lobo sa ti loci
Papca vola Marcu a ka ku
Babicka plata papca
Dvca malo mca
Dadovi čudi č bub

REDMI NOTE 8 PRO
AI QUAD CAMERA

Cvičení po adenotomii

rady pro rodiče

- ❖ **Umět si vyčistit nos** – každou díрку zvlášť.
- ❖ **Doma rádně větrat!!** Krátce a intenzivně.
- ❖ **Cvičit nosní dýchání :**
  - ústa zavřená :
  - každou díрку zvlášť – vždy jedním otvorem vdech a výdech několikrát za sebou
  - střídavě – pravou dírkou nádech, levá je zacpaná, levou dírkou výdech, pravá je zacpaná
  - několikrát za sebou
- ❖ **Bublání do vody** hadičkou o průměru 1 cm, délky 40cm
  - vdech nosem – velmi hlídat !!!!
  - dlouhý výdech ústy – dělat bubliny
  - několikrát denně po dobu 10ti minut
- ❖ **Foukat do nafukovacích hraček**
  - u menších dětí nevhodné
  - dbát na důsledný nádech nosem
  - volit malé a měkké hračky
- ❖ **Při procházkách venku :**
  - rytmicky dýchat nosem
  - chůzi postupně zrychlujeme do krátkého běhu
  - střídáme chůzi a běh
- ❖ **Opravujeme vadné držení těla :**
  - břicho zatažené
  - zadeček pod sebe
  - držení ramen dozadu dolů
  - krk vzhůru
  - nedívat se na zem
- ❖ **Dýchání do plicních hrotů .**
  - stáhnout lopatky k sobě
  - vytočit ramena vzad
  - paže visí volně
  - při vdechu se v rameni vytáčí tak, že dlaně jdou vpřed, palce ven od těla
  - **POZOR NA PROHYB V KRÍŽI**
  - protáhnout krční páteř s hlavou vzhůru
  - možno provádět ve stoje i v sedě (dbát na pevnou oporu těla chodidel na zemi !)

Příloha č.9

